

Ils actuors dal töch da teater: (da schn.) Bistgaun Capaul, Lorin Könz e Lorenzo Polin.

FOTOS MAYK WENDT

Pomfrits e ketchup sül palc – eir que tuocha tar il Festival Travers.

Actuors e cor viril in accziun.

Ils trais actuors muossan al public plets scrits sün placats chi sumaglian ad assas.

Davart plejas aviertas e cu las guarir

La fin d’eivna passeda ho gieu lö il seguond Festival Travers a Zuoz. Il cour da l’evenimaint es sto il töch da teater «Bab, siu archiv ed jeu» dad Asa Hendry. La premiera in venderdi saira i’l Zuoz Globe ho inchanto.

FADRINA HOFMANN/PL

Ün töch dad üna persuna sursilvana preschanto sün ün palc engiadinais – funcziuna que? La resposta es sto in venderdi saira ün applaus frenetic dad ün public entusiasmo chi’d ho visito la premiera dal töch da teater «Bab, siu archiv ed jeu» dad *Asa Hendry* al seguond Festival Travers i’l Zuoz Globe. Ils üns haun forse druvo düraunt la prüma part dal töch la traducziun todas-cha, otras s’haun tgnieus vi dals texts valladers u puters projectos vi da la paraid, sül tschêlsur u giò per terra. Ed üna u l’oter varo simplamaing be perseguito il gö expressiv dals trais actuors *Lorin Könz, Bistgaun Capaul e Lorenzo Polin*.

Pochs requisits, purtretts fermes e bger spazi per sentimaints e reflexiun – que es il concept da la redschissura *Rebekka Bangerter* pel töch «Bab, siu archiv ed jeu». L’istorgia cumainza mütta cun plets scrits sün placats chi sumaglian ad assas. Cun mincha frasa cha’ls homens muossan al public dvainta il s-chandler pü pitschen. «Quei toc ei in’emprova». «Seigies precauts». «Ils malets da quei toc ein filigrans». «La historia ei cuorta denton custeivla».

Peis in buatschas e charn da verms

Ad es l’istorgia dal bap. Ella quinta dad ün mat chi ho stuvieu ir ad alp cun sieu barba. Dad ün mat chi ho patieu telmaing fraid ch’el s-chudaiva sieu peis aint illas buatschas fras-chas da las vachas. Il mat ho clappo cuolps, ho gieu inerschantüna da la mamma, ed el ho stuvieu manger tuot la sted la charn dad ün vdê crappo – eir cur cha’ls verms as stortigliaivan fingià cuaint. «Maglia buob, ei dat nuot auter». Ad es l’istorgia dad ün hom chi nu so discuorrer da que chi al es capito ill’infanzia e chi do inavaunt sieu trauma na elavuro a sieus descendents. Que saja üna tschercha dals stizis da quella violenza in ün sistem da famiglia e

cu cha’ls confamigliers discuorran u tashan da que.

Frasas simplas chi vaun a fuond

Il töch es situo in ün muond puril muntagnard. Ils purtretts sun cuntschaints: güzzer la fotsch, tadler las gratulaziuns aint il radio cun ir cul auto, giuver la murra al tavulin, discuors sur da l’ora... Que do eir adüna darcho mumaints co-

mics, per exaimpel cur cha’l fazöl da nes da stoffa druvo vain picho sù dals homens per süer u cur cha’ls protagonists improviseschan cun bajaffer sur da las duonnas aint il public.

La lingua litterara dad Asa Hendry es omnipreschainta, las frsas sun simplas e vaun listess a fuond. «Neve bab, cun tei vai adina bein, era sch’ei va mal». La repetiziun es ün elemaint chi vain druvo

consequentamaing düraunt il töch – ün’allusiun a la repetiziun da l’istorgia da famiglia. Poppas alvas sainza vistas rapreschaintan l’iffaunt intern abanduno, il grand taschair. Ün purtret da sgrischur e da charezza medemmamaing.

Que do guarischun da plejas aviertas

Il töch es gnieu sviluppo in stretta collavuraziun traunter Asa Hendry e Re-

bekka Bangerter. «Il text dad Asa ho fermes purtretts poetics e que d’eira important da nu surcharger il töch cun persunificaziuns u ogets», ho declaro la redschissura. Dramaturgicamaing ho survgnieu Asa Hendry sustegn dad üna docenta da l’universited a Giessen in Germania, inua cha Asa Hendry stüdgia scienzas da teater applicheadas. «Il text es bainschi situo in Grischun, la tematica dal trauma intergeneraziunel as cugnuescha però dapertuot», ho managio Asa Hendry.

Adonta da la tematica pesanta nun es il töch deprimant. Sper las plejas aviertas vegn que musso cu ch’ellas pudessan gnir guaridas. Quel aspet ho scholt la redschissura da maniera fich fina cun ün cor viril indigen chi chaunta üna chanzun da nina nana e chi lascha inavous al public tuot commoss. «Que do scu üna transfurmaziun e la conclusiun chi’s po deliberer da tschertas dinamicas famiglieras», ho dit Asa Hendry.

Trais protagonists autentics

Dals trais protagonists es be Lorenzo Polin ün actur professiunel. «Quista constellaziun es fich bella e pissera culas differentas rischs dals actuors per bgera autenticited», uscheja Rebekka Bangerter.

Il text nun ho rollas fixas adonta cha’ls protagonists rapreschaintan trais generaziuns. Minchün dad els pudess esser il bap u l’iffaunt. In ün punct sun els iffaunt, in l’oter creschieu. Eir quist’ideja funcziuna sül palc ed evra il spazi per identificaziun.

«Quist töch es tuot qualchosa oter cu que ch’eau sun adüso da giuver, eau sun pütost quel dal teater populer, da la cumedgia», ho mangio Bistgaun Capaul zieva la rapreschantaziun. L’experienza saja steda saja per el, eir scha’l temp da prouvas saja sto intensiv. «Cha la glieud es inchanteda es üna satisfaziun, que ho valieu la paina.»

TRAIS DUMANDAS

«Nus pruvains da fer üna punt»

Gianna Olinda Cadonau es mainagestiun dal Festival Travers ed ho respus a trais dumandas davart il festival ed il teater rumauntsch.

FADRINA HOFMANN/PL

Posta Ladina: Gianna Olinda Cadonau, la segunda ediziun dal Festival Travers es ida a fin. Che es sto quista vouta oter cu tar la prüma ediziun?

Gianna Olinda Cadonau: Nus vains inclus auncha dapü glieud da l’Engiadina o dad otras valledas rumauntschas, taunt illa produenziun da teater «Miu bab, ses archiv ed jeu» culs duos actuors laics e *Lorenzo Polin* e cul cor viril indigen, scu eir tar la produenziun da teater «New World» culs giuvenils dal Lyceum Alpinum Zuoz. Nus ans vulains inragischer, ma eir rester experimentels illas fuormas da teater e cun collavuraziuns, per exaimpel cul teater a Cuira u cul festival da teater naziunel Play chi ho interest vi da nossas produenziuns.

L’intent principel dal Festival Travers es da promover töchs da teater

rumauntschs. Que traunter oter cul «premi travers zuoz». Siün che mettais Vos pais cur cha’l töch premio es tschernieu?

Tal töch premio esa important cha’l autur surdo sieu text ad ün tschert punct in oters mauns. Nus nu vulains cha üna persuna surpiglia duos rollas, autura e redschissura per exaimpel. Que vo nemp eir per exerciter a lavurer cun ün text. Güsta per nus Rumauntschas e Rumauntschs es que important. Nus vains suvenz sù differents chapels illa Rumantschia, essans actuors, autuors, traductuors e que tuot in d’üna. I’l cas dad Asa Hendry e Rebekka Bangerter ho funcziuno la collavuraziun fich bain e que as muossa eir sül palc.

Che respuonda Ella a la critica da singulas e singuls cha’l Festival Travers a Zuoz promouva be ün teater elitar?

Quellas vuschs criticas do que. Que es üna dumanda cha nus ans fains intensivmaing. Nossa resposta es cha que nu do propi cunfins traunter professiunel elitar e teater populer. La realisaziun dal text dad Asa Hendry per exaimpel es fich performativ. El es in quel sen contemporaun ch’el es experimentel in sia fuorma, ma la tematica es fich da cò, que vo per ün tema muntagnard, puril. Nus vains ün cor da laics e be ün actur dals trais es professiunel. Nus pruvains da fer üna punt. Natürelmaing do que chosas chi rendan ün text pü difficil per al chapir, ils töchs cha nus mussains nu sun populers i’l sen classic. I’l teater rumauntsch vainsa üna granda tradiziun da teater populer chi fuorma la fundamainta, ma nus vains eir üna pitschna scena viscla, vivainta, professiunela. Nus vulains avair las duos rivas ed üna punt chi las collia. Nus vulains chatter üna lingua cumünaiyla e da la tschercher, que fa enorm plaschair.